

Lluís Farré i Magre (1907-1991) La Filosofia com a llibertat

RESUM

Lluís Farré Magre (Montblanc, 1902–Buenos Aires, 1997), estudià filosofia i teologia a les universitats de Barcelona i de Madrid. El 1932 emigrà a Argentina on es llicencià i doctorà en filosofia. Fou professor a les universitats de Tucumán i Nacional de La Plata. Treballà els àmbits de la història de la filosofia, de l'estètica i de l'antropologia filosòfica i autors com Jorge Santayana, Heràclit, Lucreci, Tomàs d'Aquino, Miguel de Unamuno i William James. Entre els seus llibres destaquen: *Estètica* (1950); *¿Se lo arte una máscara trágica?* (1957); *Cincuenta años de filosofía en Argentina* (1958); *Categorías estéticas* (1966); *Antropología filosófica* (1968), *Aislamiento y comunicación* (1970), *Hombre y libertad* (1972) y *Libertad y riesgo en una teología del hombre y del mundo* (1976). En l'article fem una mirada a vol d'ocell a la seva producció filosòfica.

RESUMEN

Lluís Farré Magre (Montblanc, 1902 – Buenos Aires, 1997) estudió filosofía y teología en las universidades de Barcelona y de Madrid. El año 1932 emigró a Argentina y allí se licenció y se doctoró en filosofía. Fue profesor en las universidades de Tucumán y Nacional de La Plata. Trabajó los ámbitos de la historia de la filosofía, de la estética y de la antropología filosófica y autores como Jorge Santayana, Heráclito, Lucrecio, Tomàs de Aquino, Miguel de Unamuno y William James. Entre sus libros destacan: *Estética* (1950); *¿Se lo arte una máscara trágica?* (1957); *Cincuenta años de filosofía en Argentina* (1958); *Categorías estéticas* (1966); *Antropología filosófica* (1968), *Aislamiento y comunicación* (1970), *Hombre y libertad* (1972) y *Libertad y riesgo en una teología del hombre y del mundo*(1976). En éste artículo hacemos una breve aproximación a su producción filosófica.

ABSTRACT

Lluís Farré Magre (Montblanc, 1902 - Buenos Aires, 1997) studied philosophy and theology at the universities of Barcelona and Madrid. The year 1932 he emigrated to Argentina and there he graduated and PhD in philosophy. He was a professor at the universities of Tucumán and Nacional de La Plata. He worked in the fields of the history of philosophy, aesthetics and philosophical anthropology and authors such as Jorge Santayana, Heráclito, Lucrecio, Tomàs de Aquino, Miguel de Unamuno and William James. Between his books they emphasize: *Aesthetic* (1950); *Did he craft a tragic mask?* (1957); *Fifty years of philosophy in Argentina* (1958); *Aesthetic categories* (1966); *Philosophical anthropology* (1968), *Isolation and communication* (1970), *Man and freedom* (1972) and *Freedom and risk in a theology of man and the world* (1976). In this article we give a brief approximation to his philosophical production.

Paraules clau: Lluís Farré, estètica, antropologia filosòfica, filosofia catalana.

Palabras clave: Lluís Farré, estètica, antropología filosófica, filosofía catalana.

Keywords: Lluís Farré, aesthetics, philosophical anthropology, catalan philosophy

Joan Cuscó i Clarasó és doctor en filosofia per la Universitat de Barcelona i es va especialitzar en musicologia a la Universidad d'Alcalá de Henares, sota el mestratge d'autors com Charles Rosen, Bruno Nettle, Roy Howat, John Rink, William Caplin, i Michael Spitzer entre altres. És professor d'estètica i de teoria de l'art a la Universitat de Barcelona i membre de les Societats Catalanes de Filosofia i de Musicologia de l'Institut d'Estudis Catalans. S'ha especialitzat en filosofia catalana, pensament contemporani i teoria de la creativitat i ha treballat a fons l'obra d'Eduard Nicol, Salvador Dalí, Francesc Pujols, Rodolf Llorens, Francesc Xavier Llorens i Barba, Josep Soler, Eugeni d'Ors, Pau Milà i Fontanals, Anna Maria de Saavedra i Jacint Verdaguer, entre altres.

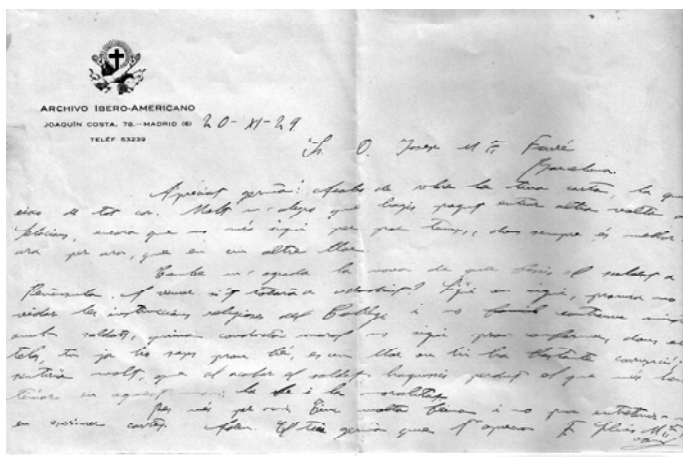
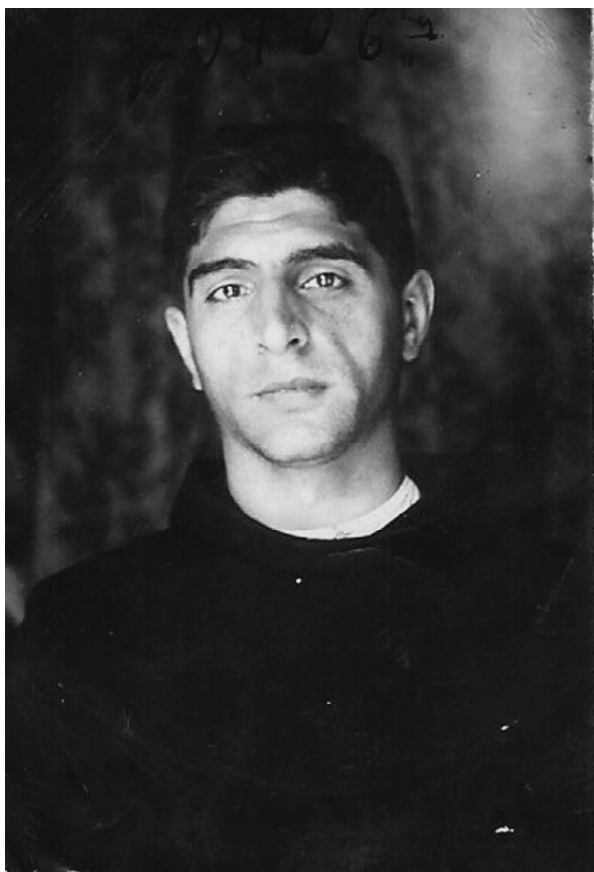
Lluís Farré i Magre (1907-1991)

La Filosofia com a llibertat

Joan Cuscó i Clarasó

*joancusco@ub.edu

Podem concebre que en la història de la filosofia catalana contemporània hi ha dues figures amb vides paral·leles: Eduard Nicol i Francisca (Barcelona, 1907–Mèxic, 1991) i Lluís Farré i Magre (Montblanc, 1902–Buenos Aires, 1997). Ambdós han desplegat la seva carrera al continent americà en el mateix període històric, però provenen de dues tradicions ben diferents. Ambdós han deixat una petja que perdura fora del seu país. En l'obra dels dos pensadors hi ha una gran preocupació pel món grec i per la filosofia clàssica, han escrit una obra amb forta repercussió dins el món acadèmic i han patit un oblit sistemàtic a Catalunya. Farré, però, compleix amb una de les «normes» que fins a la dècada del 1970 va regir la major part dels filòsofs catalans: la seva primera formació va ser en centres confessionals (fou un franciscà secularitzat). Amb tot, estudià a les Facultats de Filosofia de Barcelona (tot i que no es conserva el seu expedient acadèmic) i de Madrid i es llicencià (1932) i doctorà (1944) a la Universitat Nacional de Córdoba, a l'Argentina, on es traslladà l'any 1932. Posteriorment, continuà estudis a la Southern Califòrnia University

Carta autògrafa de Lluís adreçada al seu germà Josep Maria, datada a Madrid el 20 de novembre de 1929, amb motiu de la incorporació d'aquest darrer a l'exèrcit com a soldat de lleua.

Lluís Farré Magre, als anys vint del segle XX, quan encara era franciscà.

(Los Ángeles) fins al 1947. Va ser professor a la Universitat de Tucumán i a la Universitat Nacional de La Plata, on exercí com a catedràtic i professor de filosofia, en els camps històric, estètic i antropològic. De 1948 a 1956 va ser professor d'estètica i d'història de la filosofia antiga i medieval, i del 1957 al 1974 va donar les assignatures de filosofia antiga i medieval i d'antropologia filosòfica. Publicà en diferents revistes d'àmbit internacional (americanes i europees). Els darrers anys de la seva vida va estar al Instituto Superior de Estudios Teológicos de Buenos Aires.

La seva obra és singular i es mostra amb to molt personal; i la seva biografia acadèmica també és paral·lela amb la del filòsof italià Rodolfo Mondolfo (1877–1976), amb el qual ell va treballar la seva tesi doctoral a Buenos Aires, a qui ajudà en tasques universitàries i amb qui comparteix una visió segons la qual la història de la filosofia no és lineal perquè mostra més un àmbit de treball (on apareixen els problemes) que no pas un àmbit on hi ha sistemes que resolen problemes.

Lluís Farré, tot i nàixer a Montblanc, formar-se i viure a Catalunya el primer terç de la seva vida i mantenir contacte amb autors del país al llarg de tota la seva vida (per exemple amb Joan Roig Gironella) ha quedat en un injust segon pla. Cal tenir present que, fins i tot, quan a les dècades del 1950 i del 1960 se l'editava des de Madrid, se'l qualificava de «filòsofo argentino».

Pensar democràtic

Farré i Magre és un autor que s'interessa pels clàssics i pel món medieval, que mira amb actitud crítica el pragmatisme nordamericà (de James i de Dewey), que s'interessa per la filosofia contemporània (Husserl, Scheler, Hartmann), que posa en valor l'obra de Lucreci i que, entre altres coses, li interessa una visió global de l'ésser humà (no debades es dedicà a l'antropologia filosòfica). Té un especial interès en reflexionar

sobre la religió i la teologia. I, paral·lelament a la tasca de Francesc de Paula Mirabent (1888–1952), hem de dir que és un autor que s'interessà i estudià l'àmbit de l'estètica amb rigor (amb una especial dedicació als autors anglesos). En llegir els seus llibres i articles hom s'adona de dues coses importants. Primer, de la seva vasta cultura filosòfica. Ha estudiat i llegit molta filosofia (de totes les èpoques) i l'ha paït per a pensar amb sentit crític. (Amb el mateix sentit crític amb què l'ha llegit, com copsem quan parla de l'escolàstica, de Dewey o de Scheler). Segon, que la seva vocació filosòfica és extraordinària. Per a ell la filosofia és l'instrument per a la llibertat. Per això tracta temes límit com l'estètica i la religió. En relació al primer tema podem citar la següent frase que va escriure l'any 1966:

«El pasado es condición que formula el futuro.» (Farré; 1966: p.19). I en el mateix llibre, dedicat a les categories estètiques, també hi deixa ben clara la seva vocació i el que ell concep per filosofia i per «espiritualisme»: «Espiritualismo es todo lo contrario de fanatismo. Equivale, en términos generales, a creer que al hombre

no le están cerrados los caminos en la temporalidad, sino que es justa una trascendencia, esperanzados intelectual, moral y sentimentalmente. [...] Soy espiritualista porque creo que este continuo bucear en las honduras y el agudizar hacia lo alto constituyen la más plena dignidad del hombre. [...] La espiritualidad busca no el descanso plácido, sino la erguida ambición del ser finito insatisfecho que anhela prolongarse hacia la infinitud. Porque sentimos la enorme responsabilidad de la libertad autónoma y con un sinfín de abiertas posibilidades, no descansamos jamás.» (Ibídem, p.11).

I aquest fet fa que vulgui allunyar-se de dogmatismes; perquè l'especulació teòrica sempre resta oberta, diu. I perquè mai arribem a la màxima fita (com ho serien la llibertat, la veritat o la bellesa). Sempre hi ha camí per recórrer, no el podem recórrer sols i no el podem fer a la babalà. Viure és un procés. I pensar és un procés. I la filosofia és l'instrument per a viure millor i per a pensar millor. I aquest fet ens porta a destacar dos trets de la seva manera de fer que ens recorda aquell «aire de familiaritat» que Eduard Nicol (vegeu: Nicol, 1998) va trobar en la major part dels pensadors catalans: primer, l'interès per la consciència humana (agafant com a punt de partida Brentano i Husserl) i; segon, l'interès per fer que la filosofia no sigui pura abstracció sinó un pensament arrelat en el concret (i per això li agraden i estudia als autors anglesos, com John Locke i John Stuart Mill, als quals considera fonamentals per a construir una societat democràtica.)

Farré ni vol fer grans sistemes filosòfics ni vol filòsofs tancats a l'Acadèmia. No vol separar el pensament de l'acció. Fer filosofia és un compromís, individual i amb la col·lectivitat. «*Es la filosofía de un pueblo para un pueblo, lo cual no quiere decir que descienda a ser plebeya.*» (Farré; 1952: p.11).

De la bellesa i la lletjor

Un dels grans àmbits de treball de Farré i Magre va ser el de l'estètica. Ho és perquè per a ell l'àmbit de l'estètica és un dels pilars fonamentals de la vida humana. Concep l'ésser humà com un mode d'ésser que consta de tres grans impulsos: l'emotiu, el racional i el volitiu, a través dels quals el conèixer i l'actuar es relliguen. «*El espíritu del hombre es trinitario; uno, pero con tres facultades distintas.*» (Farré; 1966: p.121). I a l'àmbit emotiu hi lliguem els treballs de l'estètica. És el primer. Aquell que ens posa en contacte amb l'irracional, l'irreflexiu i amb el món. Un micrcosmos de sentiments estètics que col·labora amb la intel·ligència i amb la voluntat. Per tant, la vida humana abraça des de l'irracional fins al racional i l'acció i des d'un primer moment en tot el que coneixem i fem sempre hi ha el sentiment estètic (la part emocional que diríem avui): «*Nos encontramos ante un mundo que, queramos o no, valorizamos desde nuestra emotividad.*» (Ibídem, p. 123). I continua:

«Lo primero que aparece es la no indiferencia del hombre ante el mundo. La vida estética, [...] actualiza rechazos y aceptaciones vitales, porque el espíritu es una plenitud, ya antes que las cosas postulen su relación. [...] Revélase una inmensa riqueza, que exigía atención y clasificación. [...] Se mueve desde una total indiferencia, que se transforma en placidez de lo bello; arrebatada hacia lo sublime; atormenta en lo trágico; riése en lo cómico y aleja o paraliza en una extraña sensación de desagrado en lo feo.» (Ibídem, p. 126).

Farré, Pujols i Dalí

Per la seva bona formació en l'àmbit de la filosofia antiga i medieval, per la seva visió de Max Scheler, per concebre la realitat i la vida psíquica com una xarxa de relacions; i per la importància que dóna a l'art, hi ha alguns moments en què allò que diu Farré s'acosta molt als postualts de Francesc Pujols i de Salvador Dalí. Per exemple, quan concep que el coneixement humà és un ascens des de l'irracional fins al món ideal i quan diu que per a la vida psíquica és imprescindible el paper del món irracional (que també és supraracional i preracional). Vegem dues frases que recorden molt la visió que tenen Pujols i Dalí sobre la realitat i sobre l'art:

«El universo, objetivado y organizado estéticamente, no nos es indiferente; al contrario, apela y llama a nuestro ser. [...] Un agudo análisis de lo estético [...] necesariamente conduce a los dominios de lo verdadero, de lo ético, de lo religioso y de lo místico.»

i

«el mundo estético es auténtico, con características que contribuyen a definir integralmente el espíritu del hombre.» (Ibidem, pp. 25-26 i 121).

Els tres autors són vàlids per a situar-nos en el context del segle XX i de les seves particularitats, herències i preocupacions. També per a posar en valor la pluralitat i la diversitat del pensament filosòfic nascut i conreat a Catalunya. Tots tres encara han de ser més ben estudiats, tot i que en el cas de Pujols i de Dalí aquesta feina va avançant molt més ràpidament que en el cas de Farré. Esperem que aquest desequilibri aviat quedi compensat.

Bibliografia:

- E. Nicol (1998); *El problema de la filosofía hispánica*. México: FCE
 L. Farré (1952); *Espíritu de la filosofía inglesa*. Buenos Aires: Losada.
 L. Farré (1966); *Categorías estéticas*. Madrid: Aguilar.

Família de Lluís Farré Magre -d'esquerra a dreta- la seva esposa, Graciela Yoder Lutz, les seves tres filles, Míriam, Gladis i Gracieleta i en Lluís (assegut), a la ciutat argentina de Córdoba (29 de juny de 1947).

Instantànies de la vinculació de Lluís Farré Magre amb la seva vila nadiua Montblanc

Paper de carta de la raó comercial de la família dedicada a la compra i venda de cereals i altres productes del camp, fundada l'any 1877.

Fotos: arxiu família Sanahuja-Rosell (Montblanc)

Lluís Farré en una visita a Montblanc el maig de 1977, amb els seus germans i cunyada. Lluís, Josep M., Lurdes Sans (esposa del darrer) i Ibo Carles. La instantànea fou presa a la sortida del concert que l'Orfeó Català donà al Casal Montblanquí en motiu de les Festes i Fires de Sant Maties.

Maig de 1977, a Poblet, acompanyat d'Anton Sanahuja i la filla d'aquest, Elvira Sanahuja.